

آغاز خدمت‌رسانی به هیات‌های مذهبی در میدان امام حسین (ع)

آیین افتتاح بیست و چهارمین رویداد فرهنگی «عطر سب» امروز (بیست‌ویکم خردادماه) باحضور جمعی از مدیران شهری، مسئولان فرهنگی، خادمان هیئات مذهبی و فعالان عرصه آیین‌های دینی در میدان آیینی امام حسین (ع) برگزار می‌شود. این رویداد که به همت سازمان فرهنگی- هنری شهرداری تهران و در آستانه فرارسیدن ماه محرم برپا شده است، ۲۸ تا خردادماه، هر روز از ساعت ۱۶ تا ۲۱ میزبان هیئات

ادبیات کهن؛ شناسنامه فرهنگی ایرانیان

جام جم در گفت وگو با محمد میرکیانی، نویسنده مجموعه ۲۰ جلدی «گنج قصه‌ها» به بررسی نقش ادبیات کهن در هویت ملی ایران پرداخت

مجموعه ۲۰ جلدی «گنج قصه‌ها» یکی از تازه‌ترین کارهای محمد میرکیانی، نویسنده کودک‌نوجوان است که طی روزهای اخیر با حضور وزیر آموزش و پرورش و مدیرعامل کانون پرورش فکری کودکان ونوجوانان در نمایشگاه کتاب کانون رونمایی شد.

میرکیانی را می‌توان یکی از پرسابقه‌ترین نویسندگان در این حوزه دانست که تا امروز نگارش آثار متعددی در ژانرهای مختلف ادبی را در کارنامه خود ثبت کرده است. به‌بانه انتشار این مجموعه، درباره پیوند ادبیات کهن با هویت ملی و انتقال مفاهیمی از این دست به نسل جوان امروز، با او به گفت‌وگو نشستیم.

۴۱ در روزهای اخیر، تازه‌ترین مجموعه شما با عنوان «گنج قصه‌ها» در کانون پرورش فکری کودکان ونوجوانان رونمایی شد؛ شما نویسنده‌ای هستید که در این سال‌ها با اتکا به ادبیات کهن، آثار نوینی در حوزه نوجوان خلق کرده‌اید؛ اگر ممکن است در این باره توضیح دهید. این مجموعه نوعی بازآفرینی در حوزه ادبیات کهن ایران به‌شمار می‌رود و فراتر از بازنویسی و ساده‌نویسی بوده است. اصولاً خاصیت بازآفرینی این است که نویسنده می‌کوشد با حفظ بن‌مایه‌های ادبیات کهن، داستان‌های قدیم را به فضای امروزی نزدیک کند و این تغییر در زاویه دید، شخصیت‌پردازی، زبان، فصل‌بندی، تعلیق و... صورت می‌گیرد؛ به‌گونه‌ای که وقتی مخاطب به خواندن چنین اثری می‌پردازد، به‌دلیل مولفه معاصر، با رخدادهای داستان هم‌ذات‌پنداری می‌کند. تجربه ثابت کرده نوجوانان به خواندن آثار دنباله‌دار علاقه زیادی دارند و مجموعه‌های ترجمه توانسته‌اند از این منظر نزد این گروه سنی باقی‌بال زیادی رو به‌رو شوند. از آنجایی که درحوزه آثار تالیفی با خلاء جدی در این زمینه روبه‌رو هستیم، به این فکر افتادم که نگارش چنین کاری می‌تواند برای نوجوانان جذابیت داشته

باشد، به‌ویژه این که سعی کردم عنوان هرکدام از مجلدهای این مجموعه را به‌شکلی انتخاب کنم که نوجوانان به‌سمت مطالعه این کتاب‌ها ترغیب شوند؛ مثل «غارهای غول بیابانی»، «مسافران تاریکی»، «طوفان و جزیره بی‌نام»، «قصر هزارافسوس»، «پدر و پسران چوبی» و... **۴۲** بدیهی است که ذائقه نوجوانان امروز در قیاس با نسل گذشته و حتی به‌نسبت یک دهه پیش، تفاوت زیادی پیدا کرده است، این وجه افتراق هم احتمالاً به‌واسطه وقایع اجتماعی و تغییرات زندگی روزمره صورت گرفته؛ با این حال فکر می‌کنید چطور می‌توان به‌کمک ادبیات کهن، نخیی نامرئی بین نوجوانان و کتاب برقرار کرد و از این رهگذر به تقویت فرهنگ مطالعه پرداخت؟

اساساً ادبیات کهن و عامیانه ما از گذشته تا امروز، نوعی پیوند تاریخی بین نسل حاضر و گذشته برقرار می‌کند. در حقیقت، پایه‌های اندیشه و تفکر ما، بر دو حیطه ادبیات کهن و عامیانه بنا گذاشته شده است. این دو، در حقیقت شناسنامه فرهنگی مردم ایران هستند و همچون آینه‌ای، بازتاب‌دهنده آداب و رسوم، سبک زندگی، نگاه دقیق به‌لایه‌های پیداپنهان زندگی انسان ایرانی هستند. به‌همین خاطر است که به‌شخصه

مذهبی، موبک‌داران، خادمان محرم، خانواده‌ها و شهروندان خواهد بود. در این دوره از نمایشگاه، خدمات حمایتی هیئات از طریق سامانه ثبت‌نام غیرحضوری ارائه می‌شود. همچنین کارت‌های حمایتی نیز به‌گونه‌ای طراحی شده‌اند که هیئات بتوانند متناسب با نیاز خود از مراکز مختلف خرید کنند. هم چنین رویکرد خانواده‌محور از ویژگی‌های جدید این دوره است و بخشی از برنامه‌ها و خدمات نمایشگاه

ادبیات کهن را شاخه‌ای از ادبیات پایداری ایران می‌دانم. در کشور ما ظرفیت گسترده‌ای وجود دارد که می‌توان به‌مدد این گستره وسیع، به طراحی و تولید آثار ارزشمندی برای نسل جوان پرداخت. منتها چندان که اشاره کردم، می‌بایست در این زمینه فضاهای تازه ایجاد کرده و از تکرار پرهیز کنیم. طبعاً تکرار در هر شاخه‌ای آزادنده است، ضمن این‌که نوجوانان در شرایط فعلی و با وجود دسترسی به اینترنت، دیگر خواندن هر اثری را قبول ندارند و به‌راحتی با یک اثر ادبی ارتباط برقرار نمی‌کنند. در نتیجه، معتقدم اگر قرار است برای مخاطب نوجوان به خلق اثری مبتنی بر ادبیات کهن بپردازیم، نیازمند توصیف فضاهای نو هستیم تا اثری که خلق می‌شود برای او تازگی داشته باشد.

۴۳ در شرایطی که اغلب نوجوانان با هوش مصنوعی آشنایی پیدا کرده و به‌قول شما با غوطه‌ور شدن در فضای

مجازی، جذابیت‌های تصویری و بصری مختلفی را تجربه می‌کنند، این مساله کمی دشوار به نظر می‌رسد.

ما در این زمینه با دو مشکل مواجهیم؛ یک بخش این مساله به خود اهل قلم برمی‌گردد که باید جذاب و دلنشین بنویسند تا نظر خواننده جلب شود؛ چرا که فطرت انسان با حیطه‌های نو سازگار است و نوجویی همواره برایش دلنشین و جذاب می‌نماید. این مولفه باید در آثار نوجوان نهادینه شود. مساله دیگر، توزیع کتاب در حوزه ادبیات نوجوان است، سال‌هاست باین مشکل مواجهیم که کتاب کمتر در دسترس نوجوانان سراسر کشور قرار می‌گیرد، درحالی‌که اگر کتاب به‌دست این‌گروه

سنی برسد، حتما استقبال می‌کنند. درعین حال، فعال‌ترین ناشران درحال حاضر، ناشران کودک‌ونوجوان هستند که خدا را شکر، وضع‌شان روزبه‌روز بهتر می‌شود و هرروز شاهد تأسیس ساختمان و فروشگاه تازه‌ای ازسوی آنها هستیم.

۴۴ به‌نظر رونق مالی و گردش مطلوب اقتصادی این گروه از ناشران بیشتر درگروی چاپ کتاب‌های ترجمه است تا تألیف.

نه، این ناشران در حوزه آثار تالیفی هم فروش خوبی دارند.

بهدف حضور و مشارکت بیشتر خانواده‌ها تادارک دیده‌شده است. بیست و چهارمین رویداد فرهنگی عطرسیب علاوه بر عرضه اقلام و محصولات مورد نیاز هیئات، شامل بخش‌های فرهنگی و آیینی متنوعی همچون غرفه کودک و نوجوان، هیات نوجوان، رادیو عطر سب، نمایشگاه کتاب عاشورایی، تیزر، دماژنی، چهارپایه خوانی، شعرخوانی و برنامه‌های هنری و رسانه‌ای است.

ملی پرداخت، چندان که خود من این شاخصه را در برخی از آثارم مانند حکایت‌های کمال، شب‌های شیرین، عمورستم و دایبی‌سهراب، ماجرای دشت مرموز و... انجام دادم. می‌خواهم بگویم در فضای ژئال هم می‌شود آثاری متناسب با هویت ملی انجام داد و این مساله فقط از مسیر ادبیات کهن نمی‌گذرد اما باید توجه داشته باشیم که انتقال چنین مفاهیمی به نوجوانان نیازمند این است که نویسنده با مطالعه گسترده درحوزه تاریخ ایران، تاریخ قبل و بعدازاسلام، تاریخ معاصر، آشنایی با مبحث اسطوره‌شناسی و... به ظرفیت‌های موجود در این حیطه تسلط کافی داشته باشد تا بتواند سهم خود را در تبیین این مفهوم برای مخاطبان ادا کند.

۴۵ شما تا امروز در عرصه‌های مختلفی فعالیت داشته‌اید؛ در برهه‌ای از زمان، مدیر گروه کودک شبکه دوی سیما بودید؛ در سال‌هایی نگارش «قصه‌طهر جمعه» برای رادیو را برعهده داشتید و در کنار این مسئولیت‌ها، به‌شکل مستمر، به نگارش رمان برای نوجوانان پرداختید. باین‌همه، مهم‌ترین نقیصه در این حوزه از دید شما چیست؟

کمبود آثار خلاقه! به‌نظرم باید سعی کنیم فضای نوشتاری را خلایق ترکیم؛ تا اثری که منتشر می‌شود، به‌مثابه یک‌پل ارتباطی برای مخاطب و عبور از آن پل برای رسیدن به وادی‌های دیگر باشد. بدیهی است که نوآوری در این زمینه نقش به‌سزایی دارد. به‌باور من، آثار نویسنده باید مانند یک آلبوم عکس باشد و تنوع ژانرها از واقع‌گرا، فانتزی، ژئال و... در این آلبوم دیده شود.

۴۶ چرا ادبیات ما برخلاف کشورهای دیگر، کمتر جهانی شده است؟

ما در این زمینه به‌لحاظ تولید محتوا مشکلی نداریم؛ این گلوگاه‌های ما در این زمینه هستند که درست عمل نمی‌کنند. البته نمی‌خواهم از این گلوگاه‌ها اسم ببرم، ولی برخورد‌های شخصی بعضی از آنها باعث شده تا ادبیات ما از معرفی و شناخت در جهان باز بماند.

۴۷ منظورتان رابیزان فرهنگی است؟

نه؛ منظرم کسانی است که بانی معرفی نویسندگان ادبیات کودک هستند و در این زمینه به‌دلائیل مختلف کوتاهی می‌کنند. مساله این است که اشخاصی باید در این زمینه متولی باشند که نسبت به انتخاب آثار برای حضور در جوایز جهانی، بی‌طرفانه برخورد کنند. متأسفانه نمایندگان ماتا امروز بی‌طرف نبوده‌اند، به‌همین دلیل گاه آثاری را از ایران به‌عنوان نامزد حضور در جشنواره‌های بین‌المللی معرفی کرده‌اند که بعضی از این کارها فاقد اعتبار جهانی است و یا نویسندگان این آثار واجد شرایط حضور در مجامع جهانی نبوده‌اند.

۴۸ بخشی از تولیدات سینمایی در حال حاضر به‌دلائیل سیاسی در سکوها ی بین‌المللی به‌عنوان آثار برگزیده شناخته می‌شوند؛ به‌نظر شما درباره ادبیات هم این اتفاق افتاده است؟

در ادبیات این مساله کمتر صورت گرفته ولی به‌رحال داروان برخی از جشنواره‌های خارجی به‌دنبال این هستند که فضای

کشورهای جهان سوم را تیره‌وتار نشان دهند تا از این طریق به مردم خود بگویند که بهترین زندگی را در غرب دارند. از این‌رو، آن‌دسته از تولیدات خاورمیانه که حالت سیاه‌نمایی دارند، بیشتر مورد پسند این جشنواره‌ها قرار می‌گیرند و با این رویکرد به انتخاب اثر می‌پردازند. این معیار البته همان‌طور که اشاره کردم، در حوزه ادبیات کمتر از سینماست؛ ولی وجود دارد و برخی از کشورها از این مساله به‌نفع خود سود می‌برند.

نویسنده باید با مطالعه گسترده درحوزه تاریخ ایران، آشنایی با مبحث اسطوره‌شناسی و... به ظرفیت‌های موجود در این حیطه تسلط کافی داشته باشد تا بتواند سهم خود را در تبیین این مفهوم برای مخاطبان ادا کند

۴۹ آیا بازنمایی هویت ملی برای نسل جوان از طریق ادبیات کهن، تأثیرگذارتر از دیگر مسیرها صورت می‌گیرد؟

در سال‌هایی که در حیطه ادبیات نوجوان فعالیت داشته‌ام، بیش از ۱۰۰ کتاب از من منتشر شده که نیمی از آنها در حوزه ادبیات عامیانه و ادبیات کهن بوده است. اگرچه، معتقدم در کارهای واقع‌گرایانه هم می‌توان به نهادینه‌کردن هویت

طهرانچی؛ دانشمندی برای فردای ایران

۵۰ طهرانچی؛ دانشجوی باهوش، پرسشگر و ایده‌پرداز در ادامه این مراسم، بیژن رنجبر، رئیس دانشگاه آزاد اسلامی، با آرزوی سلامتی برای رهبر معظم انقلاب اسلامی، آیت‌الله سیدمجتبی خامنه‌ای، به بیان خاطراتی از سال‌های دوستی و همراهی خود با شهید محمد مهدی طهرانچی پرداخت. او گفت: آشنایی و دوستی من با شهید طهرانچی به سال ۱۳۷۲ بازمی‌گردد؛ زمانی که برای ادامه تحصیل در مقطع دکتری عازم روسیه شدیم. از همان دوران ویژگی‌های برجسته‌ای در ایشان مشاهده می‌کردم. شهید طهرانچی دانشجویی بسیار باهوش، پرسشگر و ایده‌پرداز بود که نگاه متفاوتی به مسائل داشت.

رنجبر با اشاره به دوران تحصیل مشترک خود با شهید طهرانچی در روسیه افزود: من در دانشگاه فیزیک و تکنولوژی مسکو تحصیل می‌کردم و ایشان دوره زبان روسی را می‌گذراندند. شهید طهرانچی از نخستین ساعات روز تا پاسی از شب روی رساله دکتری خود کار می‌کرد و حتی در روزهای تعطیل نیز از تلاش و مطالعه دست نمی‌کشید. روحیه کنجکاوی و پیگیری علمی در وجود او بسیار پررنگ بود و در

فرهنگ

CULTURE

پنجشنبه ۲۱ خرداد ۱۴۰۵ ■ شماره ۷۳۴۲

یادداشت

دکتر موسی نجفی آونیسنده و پژوهشگر

معادله با نامعادله

در سیاست راهبردی ایران

به نظر می‌رسد در سپهر نظری سیاست در ایران، دو نظریه و برداشت متفاوت وجود دارد: اول، نگاه متفاوت به ماهیت غرب و دوم، نگاه به شرایط و موقعیت و ظرفیت‌های ایران انقلاب اسلامی. قبل از ارائه هر راه‌حلی اعم از مذاکره و آتش‌بس و یا جنگ، این دو برداشت و نگاه در دو صورت مساله متضاد و دو خط موازی خودنمایی می‌کند: اول، در نگاه به ماهیت غرب به‌رهبری آمریکا، یک گروه معتقد به غلبه دموکراسی و حقوق بشر و قانونمندی در نهادها و سازمان‌های بین‌المللی در تمدن غربی هستند و ابعاد سلطه و استعمارگری را محصول زیاده‌خواهی اشخاص و یا جریان‌های محدود و خاص مثل ترامپ و یا جمهوری خواهان افراطی می‌دانند. برعکس، گروه دوم که استعمارگری و سلطه‌خواهی و «خودمطلق‌انگاری» را ذات لاینفک غربی‌ها دانسته و سودپرستی قلدرمآبانه و جنایت را نسبت به حقوق بشر و دموکراسی و نهادهای بین‌المللی، جنبه غالب و مسلط تمدن غربی می‌شمرند. دوم، در زمینه نگاه به ماهیت، اصالت و ظرفیت‌های ذاتی ایران انقلاب اسلامی، آن گروهی که غرب را دموکرات و متمدن می‌دانند، در نهاییات آن را در حد توان یک ملت مستقل می‌بینند که نه‌تنها ابعاد یک قدرت جهانی را ندارد بلکه حتی در اندازه یک قدرت منطقه‌ای هم تاب‌توان نداشته و قابل طرح نبوده و نیست؛ لذا در استنتاج از دو گزاره قبلی، طرفداران این تفکر، معتقدند در این نامعادله یعنی توان ملی ما و متمدن بودن غرب، ما مجربا به نوعی غلظت‌ت و تبادل منطقی با غرب برده شده و اگر آنان را مثلاً تحریک نکنیم، آنها نیز به استقلال و حقوق ملی و بین‌المللی ما احترام می‌گذارند! درست برعکس گروه دوم که معتقدند ایران انقلاب اسلامی نه‌فقط مستقل است بلکه قدرتی منطقه‌ای و در مجموع شرایط، در عداد قدرت‌های جهانی هم محسوب می‌گردد؛ البته به‌شرط آن‌که به ظرفیت‌های نهفته و یا آشکار خودش معتقد و مومن باشد. در این دیدگاه غرب سلطه‌گر و زیاده‌خواه و استعمارگر به محض آن‌که در کشور احساس ضعف و یا سستی ببیند، رحم نکرده و تا نابودی و تجزیه و بلعیدن ایران جلو می‌رود و به هیچ قانون و میثاق جهانی نیز پایبند نبوده و نیست.

به‌نظر راقم این‌سطور، این دو خط موازی، دو صورت مساله اصلی و پنهان و غالب در صحنه سیاسی و دیپلماسی و جناح بندی‌های امروز ایران است. غلبه دیدگاه سطحی و خوشبینانه گروه اول، یکی از عوامل جنگ ۱۲ روزه و سپس جنگ رمضان بوده و دیدگاه دوم باعث شکست تجاوز و توقف موقت دشمن گردیده و عقب‌نشینی فعلی آنها را رقم زده است. قبول و یا رد هریک از این دو خط موازی، به‌طور طبیعی و منطقی راه‌حل‌های جدا و هدفگذاری‌های متفاوتی را نشانه‌گذاری خواهد نمود. تاریخ سلطه در تمدن غرب نشان داده است که تمدن مدرن بین منفعت خود و شعارهای اولیه انسان دوستانه‌اش، بی‌تامل و تردید، جانب نفع مادی و برتری طلبی‌اش را گرفته است؛ این خط خونی از ناگازاکی تا غزه و مدرسه شجره طیبه، گواه روشنی بر هر تردید و شبهه‌ای است.

متن کامل را در جام جم آنلاین بخوانید

و توانست بخش قابل‌توجهی از این نگاه‌های جدید را در ساختار و برنامه‌های دانشگاه آزاد اسلامی محقق کند. همچنین در بخش دیگری از این مراسم، محمد رسولی، شاعر آیینی کشور، به شعرخوانی پرداخت.